

“DOĞADA AHLAKİ SORUMLULUK YOKTUR. DEVLETSE BU SORUMLULUĞU DAYATMAK VE İNSANI İNSANDAN KORUMAK İÇİN KURULMUŞTUR.”

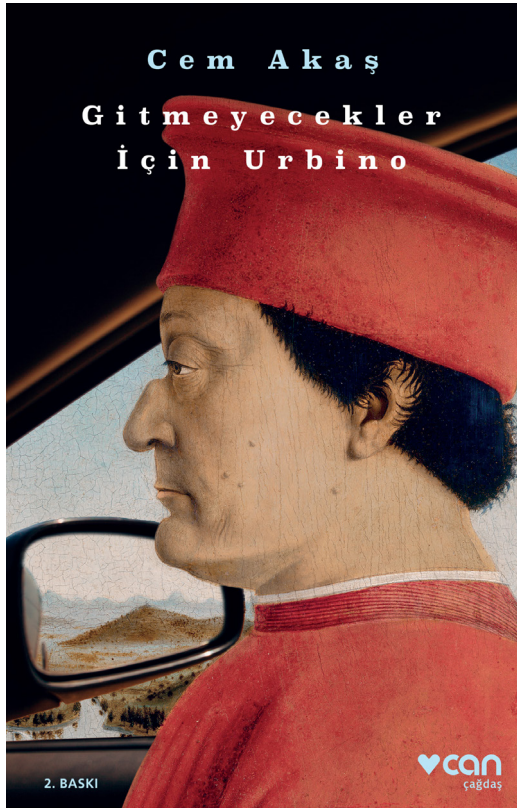
Dilek KARAASLAN

Spinoza Felsefesinde sözü edilen toplum öncesi ya da doğada yaşayan insan hakkında

İlk basımı 2007 yılında yapılan *Gitmeyecekler İçin Urbino* yazarın külliyatından okuduğum ve okumakta çok geç kaldığımı anladığım ilk Cem Akaş kitabı. “İkizler”, “Tanıklar” ve “Urbino” olarak üç bölümden oluşan eser yüz otuz altı sayfa. Sanırım kitabı okuyanların ortaklaşabileceği ilk düşünce, sayfa sayısına bakarak bir iki saatte bitirileceği düşüncesinin doğru olmayacağı. Teknik olarak böyle bir okuma mümkün olmakla birlikte, kitabın hakkını vermek, yazarın motivasyonunu ve metnin gerçekte ne anlattığını kavramak, dikkatli ve yeniden, yeniden okumayı gerektiriyor. Eserin önemli bir özelliği ilk bölümde noktalama işaretlerinin hiç kullanılmamış, diğer iki bölümde ise oldukça kısıtlı kullanılması. Başlangıçta, mevcut noktalama alışkanlığımız nedeniyle okumak zorlayıcı gelse bile yazarın bu yapıya özel tasarladığı benzersiz ritim sayesinde bir süre sonra noktalama işaretlerine gerek kalmadığı, zihnin gerekli noktalamayı kendiliğinden yaptığı fark ediliyor. Kısaca metnin belli bir zihinsel çıtayla birlikte okuma pratiği gelişmiş okuru seçtiğini söylemek mümkün.

Akaş’ın *Urbino*’su, giriş, serim, düğüm, çözüm gibi klasik romanları oluşturan bölümlerden oluşmuyor ve bütünüyle deneysel bir eser. Hikâye mevcut yapıları izlemek yerine kendine açtığı özel bir edebiyat alanında, yazara özgü o biricik yolda ilerliyor. Metin boyunca yazarın zihninin kıvrımlarına açılan tekinsiz, şifreli kapılardan başarabilirse geçiyor ve bazı sayfalarda onun bilinçaltında gezindiği duygusuna kapılıyor okur. Bazen bulmaca çözdüğü bazen interaktif bir öykünün içinde gezindiği, kendi düşüncelerinin veya arzusunun da akışı değiştirebileceği tekinsiz bir metin okuduğu duygusuna da.

Kitapta anlatılan hikâyenin özü, “İkizler” adlı ilk bölümde aktarılır; altı saat içinde Urbino’da çok büyük bir katliam yaşanır. Ancak yazarımız tam bir hikâye anlatıcısı gibi hareket ettiğinden gerçekle hikâyeyi harmanlayarak okurun zihnini manipüle etmeyi, gerçeği parçalamayı, kurguyu, isterse her sayfada değiştirebileceği küçük örgelere bölmeyi tercih ettiğinden okurun zihnindeki pazılın eksik kala-

çağının farkındadır. Bu yüzden hikâye için yarattığı tip ve kahramanların akışa katkısını kısmen ve dolaylı aktardığı “Tanıklıklar” bölümünü ve son olarak da gerçeğinin yanı sıra zihnindeki de kattığı Urbino’yu anlattığı son bölüm ekler.

İkiz kardeş olan genç kızlar, bir gecede Urbino kentini kana bular ve daha fazla insan katledebilmek için her yolu denerler. Sebebini açıklayamazlar. Ta ki, kitap sonuna dek okunduğunda okurun zihnindeki pazıl tamamlanır, bilmece çözülür. Tür olarak, tarihî, kurmaca, fantezi, polisiye, yeni bir karma tür; hepsi söylenebilir. Ama hepsinden önemlisi, eserin kendi akışı içinde, kendi gerçeğini parçalayarak kurgu olanla gerçeği birleştirebilmesinde ve farklı akışların aynı anda mümkün olabileceğini göstermesinde. Bir çeşit kuantum kurgu gibi düşünülebilir bu kanımca. Aynı olayın aynı anda ve farklı uzamlar-

da, mümkün olan tüm olasılıklarının ayrı ayrı gerçekleşebileceği teorisi gibi. Bir örnek vermek gerekirse, Orta Çağ’dan, Urbino’ya en parlak dönemini yaşatan Dük Federico Montefeltro döneminden bahsedilirken, hatta katliamın sırrı o döneme mühürlenmişken, sokaklarda dolaşanlar günümüzün insanlarıdır, keza katliamı yapanlar da öyle. Range Roverlar, motosikletler dolaşır ortalıkta. Bu karmaşık/kırılmış zaman ve mekân algısının okurun zihninde pekişmesi ve kabul görmesinde, kısaca okurun bu interaktif akışa gönüllü olmasında Urbino’nun gerçekten bir Orta Çağ kenti olmasının, 1506 yılında resmen bir üniversiteye sahip olmasının ve iyi korunmasının sonucunda Unesco Dünya Mirası listesinde olmasının da payı var elbette. Buradan anlaşılabacağı gibi yazar Urbino’yu tesadüfen seçmemiş, Orta Çağ’dan bugüne şehirdeki sosyoekonomik yaşam, mimari, gelenekler, iklim, bitki örtüsü vs. hakkında ciddi bir araştırma yapmış. Hikâyede, günümüze dek gelebilen bu nesnel mekânlar ve şartlar yaşanan o korkunç gecede bir anda kahramanların öznel mekânları, öznel şartları hâline gelir, Orta Çağ ile bugün, normal olan ve olmayan, gerçek olanla olmayan birbirine karışır.

“Hiçbir fikrinizin olmadığı konular hakkında konuşmak sanılanın aksine kolaydır. Özellikle de metaforlar konusunda iyiyseniz ve bağlantısız gibi görülen şeylerin ashında dehşet bağlantılı olduğu konusunda ikna yeteneğiniz varsa...” (Cem Akas, Gitmeyecekler İçin Urbino’dan)

“Tanıklar” bölümünde ise olaylarla ilgisi olan tüm şahitlerin kim olduğunu ve neden o tarihte orada bulunduklarına dair algoritmayı takip ederiz. Anlayamayanlar için bir çeşit metni anlama, akışı izleme fonksiyonu görür bu kısım.

Bağılantısız görünen kişi ve olaylar arasındaki ilişkiyi, bağlam değişikliğinin algının işlenme süresini uzattığını kavrar, yazarın felsefeye olan ilgisini, bilgisini sezeriz. Marx'tan, Jung'dan bahseder, Hobbes, Aristo ve 16. yüzyıl İspanyol felsefecisi Sanches'e varıncaya dek onlardan metnin bağlamıyla ilgili alıntılar yapar ve sezdirmeden yoklar okuru.

"Urbino" bölümüyse kitabı okuyan ancak Urbino'ya gidemeyenler için bir çeşit şehir rehberi gibidir. Mekânların, olayların, karışık çağların ve tanıkların birbiriyle bağlantısı bu bölümde kurulur.

Özetle Akaş, bu eserinde, benzersiz ve patenti yalnızca ona ait olan özel bir anlatı tarzı geliştirmekle kalmamış onu edebî bir biçim hâline getirmiş. Her sanat dalında olduğu gibi edebiyat alanında da bir yol açanlar, bir de o yolu açanları izleyenler var el-

bette. Akaş, bu anlamda kendine özgü tarzı, deneysel metinleri, olmayandan, bilinmeyenden yeni bir yol açma ve okurunda rıza üretme becerisiyle kanımca devrimci ve yolu izlenebilecek yazarlardan biridir, demek ona övgü değil, olsa olsa hakkını teslim etmek olacaktır.

Kitapta yakalayabildiğim ilginç göndermeler de var, örneğin, Urbino'da patlatılması gereken iki kuleden bahsedildiği "Üçüncü Dünya Teröristi" bahsi; New York İkiz Kuleler katliamını akla getirirken, "Kediler Krallara Bakabilir" sözü ise Enis Batur'un aynı isimli denemelerden oluşan kitabına yönlendiriyor okuru. Benim gibi okuduğu kitaplardan referans üretip okuma listesini genişletmeyi sevenlerdenseniz eğer, bu kitap tam size göre. Son söz olarak, gitmeyenler için bir kent ve gidenler içinse bir hayatta kalma rehberi olarak *Urbino* benzersiz bir metin.